

ἢ η'.

τόδε· ὅτι οἰονδήποτε εἶδος θεοκρατείας οὐ τοις θεσμὸς ἀπέκοιτο τυγχάνει δὲν καὶ ἔθος ἐπείς ακτον, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως τοῦ τῶν ἀνθρώπων θέου καὶ τῶν τόπων, ἐκ τοις ἀξέδεις γενομένης τῆς ἔξεως τοῦ ἔθνους προεργάμενος νόμος, ἥκιστα εἰς ἔθνη τε καὶ τόπους εἰς οιστέος ἀλλοτριωτάτην αὐτοῦ φύσιν ἔχοντας.
ἄλλα πάντων τόπων καὶ δῆμων ἀλλοτριώτατοι θεοκρατείας ὥφ-
ονσαν πάντως οἱ Ἕλληνες κληθέντες καὶ ἡ γῆρας αὐτῶν ἡ Ἑλλάς.
οὐκουν θαυμαστόν μοι δοκεῖ, εἴπερ οἱ Ἕλληνες καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἀσιατῶν σοφίας πολλὰ ἀποδεξάμενοι, μηδὲν μόδιον τῆς θεοκρατείας αὐτῶν παρεσπάσαντο. Διὸ ἡ τοῦ σοφοῦ Σελλερέου ἀπαίτησις, καθ' ἓν οἱ Ἕλληνες ἱερὰν σοφίαν ἐξ Ἀσίας παραλαβόντες, ὕψειλον ὄμα καὶ τὴν θεοκρατείαν αὐτῶν παραλαβεῖν, οὕτε μέγα οὕτε σμικρὸν κῦρος φαίνεται μοι ἔγειν.

'Αλλ' οὐδὲ τοῦ πολυμαθοῦς Βερνάρδους τὴν γνώμην ἔχοιμεν ἀν ἡμεῖς ὁλοσχερῶς ἀποδέξασθαι, ὃς ἐν μετεώρῳ τινὶ καὶ μονοκώλῳ λόγῳ ὅλον τὸ πόνημα τοῦ Ποιθίου πικρότερον τοῦ προσήκοντος, ὥσπερ καὶ εἴωθεν, εἰς τὸ μηδὲν ἀπορρίπτει (ὅρα Ιστ. τῶν παρ' Ἑλλησι λεκτικῶν τεχνῶν, ὡς ἡμεῖς τὸ πόνημα αὐτοῦ ἀποκαλοῦμεν, ὥσπερ οὐ τὸ μόνον ἀριστόν ἐστιν, ἐπεὶ ἔστι δὴ καὶ ἔτερα ἴσου λόγου ἀξία. Μέρ. Α'. σ. 211 τῆς Γ' ἐκδόσ.). εἰ καὶ περὶ πολλῶν ἔχοι τις ἀν τῷ σοφῷ Ποιθίῳ ἀντειπεῖν, ἐν οἷς καὶ τάδε ἐστίν· πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Ποίθιος οἰμένῳ ἔσικεν ἀρχαιοτάτην μὲν κοιτίδα τοῦ περὶ τὴν Αἴγυπτον πολιτισμοῦ τὰς Θήβας γεγονέναι· τὴν δὲ τῶν Αἰθιόπων παιδείαν πολλῷ πρεσβυτέραν τῆς τῶν Αἰγυπτίων σαφῶς λέγει· τῆς γὰρ πρώην ἔχεται γνώμης, καθ' ἓν γε ἐλέγετο ὅτι οἱ Αἰθιόπες τὸν Νεῖλον κατὰ σμικρὸν ἐπικαταβάντες, ἥθη τε καὶ ἔθιμα θρησκευτικὰ καὶ τὴν ἄλλην παιδείαν εἰς Αἴγυπτον διέδοσαν. Διὸ καὶ

κὸ τῆς Ἀβυσσινίας δροπέδιον πρώτην κοιτίδα ἀποφαίνεται γενέσθαι τῶν Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων καὶ Βαβυλωνίων καὶ Φοινίκων. ταῦτα πάντα οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ σοφὸς Ῥοΐθιος εἴπειν, ὡς οἵσσω τοῦ ἀληθοῦς ὅντα ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ἥδη ἐμφανῶς ἐλεγχθέντα. Εἶτα δὲ, εἰ καὶ πᾶσαν τὴν παρ' ἄλλοις Ἀσιατικοῖς ἔθνεσι καὶ "Ελλησι παιδεῖαν ὡς ἐξ Αἰγύπτου ὁρμηθεῖσαν ἀναβάλλεται ἀποδεῖξαι, τὰ γραπτὰ τῶν Αἰγυπτίων μνημεῖα εἰς ἔλασσον τοῦ ἀληθοῦς μῆκος χρόνου ἀναβιβάζει· δι' ὃ συμβαίνει αὐτῷ ἀντιφάσειν ἔστιν ὅτε περιπίπτειν. Καὶ ταῖς εἰς Ἀσίαν δ' ἐπιστρατείαις τοῦ Σεσώστρεως ήτοι κατὰ τὸν θιόφὸν Λέψιον Ῥαμψῆ τοῦ δευτέρου μεῖζον τοῦ προσήκοντος κῦρος ἀποδίδωσιν· (καὶ Δαρεῖον τὸν πρῶτον Ύστάσπους υἱὸν λέγει τοῦ βασιλέως γενέσθαι τῆς Βακτριανῆς!) καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις ἔχοις τις ἀντεπεῖν τούτῳ τῷ πολυμαθεστάτῳ ὄνδρι, ἐξ ὧν ἀν καὶ δῆλον γένοιτο ὅτι ἡ μέθοδος αὐτοῦ αὐτὸ τοῦτο ἀρχαιολογικῶς οὐ πάνυ ισχυρὰ ἀποβαίνει. πρᾶλ. τὸν ἡμέτ. λόγ. πρὸς τὴν ἑλλ. νεολ.

'Αλλὰ καὶ ὁ σοφὸς Λέψιος ἐν τινὶ ἀξιολόγῳ διατριβῇ περὶ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις θεῶν τῶν τεσσάρων στοιχείων » (α) πλάνην τινὰ τοῦ Ῥοΐθίου σοφώτατα ἐπανορθοῖ. "Εδοξε ἐδὲ ἡμῖν πάνυ λυσιτελούντως ἔχειν τὰ κυριώτατα ταύτης τῆς διατριβῆς μετὰ προσθηκῶν τινῶν ἐνταῦθα παραθέσθαι, ὡς τὴν μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα ὑπερβολὴν ἀμωμένης κολάζοντα, ἀμα δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν

(α) Ἐν ταῖς διατριβαῖς τῆς ἐν Βερολίνῳ ἀκαδημίᾳς τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ιστορικοῦ τε ἀμα καὶ φιλοσοφικοῦ τμῆματος. ἐν ζτε: 1856.

ρ'.

ίκανως ὑποδειχνύοντα ὅτι καὶ Αἰγύπτιοι παρ' Ελλήνων μαθήσεις τινὰς παρέλαβον. Ἐτι δὲ ὁ λόγος εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀρχὴν πάνυ χαριέντως ἡμᾶς ἀνάξει, τὸν οἶου περ τούτου τοῦ λόγου παυόμενοι, βουλοίμεθ' ἂν μάλιστα ὑπαινίξασθαι, καθόσον περ καὶ διὰ τῆς παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν δικαιότητος τῶν κοσμογονικῶν παραδόσεων πρὸς ἄλληλας εἰς ἐν γένος ἀνθρώπειον ἀναχθέντες, ἔχοιμεν ἂν ἐκ ταύτης πάλιν τῆς δόξης ὅρμώμενοι καὶ ἄλλους τινὰς λόγους πορισθῆναι, οἶπερ ἂν εἰ μή τι ἄλλο, πιθανωτέραν γοῦν τὴν εἰκασίαν περὶ τῆς κατ' ἀρχὴν συγκοινωνίας τῶν ἔθνῶν πρὸς ἄλληλα καταστήσειαν. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, καλὸν ἂν εἴη προοίμιον καὶ τῆς ἐν ὑτέρῳ χρόνῳ ἐπιμεξίας τῶν πρεσβυτάτων τῆς Ἀσίας ἔθνῶν πρὸς ἄλληλα, περὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι οὕπω ἰκαναὶ ἀποδείξεις ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων προφέρονται, οὐδ' ἰκανῶς ἐναργεῖς, εἰ καὶ πολλὴ καὶ καλὴ ἐλπὶς ἐν τῷ μέλλοντι καὶ περὶ τούτου ὑπάρχει. Ἀλλὰ πρὶν τὰ τοῦ σοφοῦ Λεψίου ἐκθέσθαι, προὔργους ἡμῖν δύκε εἴναι τοῖς ἐφεζῆς λόγοις αὐτὰ προοιμιάσασθαι.

Λόγοι μὲν γὰρ περὶ τῆς κατ' ἀρχὴν ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πλὴν τῶν τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, ὃς θεῖον τὸ κῦρος ἔχοντων, τῶν ζωολογικῶν καὶ φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν καὶ τῶν τοιούτων, εἰσὶ καὶ οἷοι οἵ ἐφεζῆς, οὓς ἂν τις οὐκ ἀπεικότως ἴστορικοὺς ἀποκαλέσεις πρῶτον μὲν δτι ἀμφοῖν τῶν μεγάλων γενῶν τῆς Καυκασιακῆς λεγο μέν της φυλῆς, τοῦ τε Σημετικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ αἱ γεόνω πρεσβύταται ἀναμνήσεις καὶ δὴ καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν εἰς τὰ πρὸς ἔω τετραμμένα μέρη τοῦ Ἰρανίου ὑψιπέδου, καθολικώτατα λαμβανομένου, προσαναθαίνουσιν. οὕτω πως ἀποφαίνονται οἱ ἐλλο-

ρα'.

γιμώτατοι τῶν ἀρχαιολόγων δῆμα καὶ γλωσσοδιφῶν. — Εἴτα
ὅλογος ὁ ὅπημέρας κύρος μεῖζον λαμβάνων περὶ τῆς κατ' ἀρ-
χὴν πάντων ὄμοιώς τῶν φωνητικῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους
γενῶν ἐνότητος, τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ, Σημιτικοῦ, Τουρκικοῦ
καὶ λοιπού, εἰ καὶ πρὸ τοῦτο ἔξιχοις γλωσσολόγοις ἀντεῖπον,
ἐνοίκειοί Πότιοις, ὁ Ρενζήν καὶ ἄλλοι. — Τρίτος δὲ λόγος ὅτι
καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, παλαιίτατοι πάντων ὃν ιστορίᾳ ταμεν ἀνθρώ-
πων ὑμνούμενοι, Καυκασίς φυλῆς γεγονότες ἦσαν καὶ ἐξ
Ἀσίας, ἐκ τοῦ Ἰρανίου καὶ οὗτοι ὑψιπέδου εἰς Αἴγυπτον ἐλ-
θόντες, καθίπερ ἀνατομή νεκρῶν ταριχευτῶν καὶ ἡ συγκριτικὴ
ἔρευνα τῆς γλώσσης αὐτῶν πρὸς τὸ φωνητικὸν γένος τῶν Ἰν-
δογερμανῶν καὶ Σημιτῶν ἀναμφιλέκτως μαρτυρεῖ, ως οἱ τὰ
πρῶτα φέροντες Αἰγυπτιολόγοι διαβεβαίουνται. καὶ οἱ Σένας ἐκ
τῶν αὐτῶν περίπου τόπων δρυμηθέντες, τὴν βοστερὸν Σινικὴν
κληθεῖσαν χώραν κατὰ σμικρὸν ἐπέλαθον. καὶ τὰ πρὸς ἐσπέ-
ραν ἔθνη τὰ παλαιγενέστατα τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς, οἱ
Κέλται πρωταίτατα ἀπάντων ἀποσχισθέντες τῶν ἄλλων Ἰνδο-
ευρωπαίων ἀπὸ τοῦ Ἰρανίου ὑψιπέδου. τούτοις δὲ ἡκολούθησαν
τῷ χρόνῳ οἱ Πελασγοί, εἰς Ἑλληνάς τε καὶ Λατίνους βοστερὸν
χωρισθέντες, εἶτα τὸ Γερμανο-Σλαβικὸν φῦλον εἰς Γερμανοὺς
καὶ Πρωσσο-Λεττο-Σλάβους τῷ χρόνῳ διακριθέν. — τέταρτος
δὲ λόγος ἐστὶ παλαιογραφικὸς, ὁ περὶ τῆς ἀλφαρι-
τικῆς γραφῆς. Καρχηδόνιοι μὲν γάρ καὶ Πελασγοὶ παρὰ Πα-
λαιστίνων τὴν γραφὴν παρέλαθον ἢ ἐκ Παλαιστίνης εἰς τὴν
εφετέραν ἐκάτεροι μεθ' ἐχυτῶν ἐκομίσαντο. ἀλλ' οὕτε Ἐβραῖοι
οἶκειοῦνται τὴν τῆς γραφῆς εὔρεσιν ως ἴδιαν ἐχυτῶν οὕτε Φοί-
νικες· πολλῷ δὲ μ.ἄλλοιν ἢ παρὰ Φοίνιξιν ἐγχώριος παράδοσις
διαρρέει τὸ τῆς ἀλφαριτικῆς γραφῆς εἰς τὸν Αἰγύπτιον
Ταῦτα τὸν ἀναφέρει, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ωςαύτως τῷ Θώθ
αὐτὴν ἀναγράφοντες. ἀλλ' οὕτος αὖ ὁ Θώθ ἐν τοῖς ἱεροῖς τῶν
Αἰγυπτίων ἔσμαχειν, ως ἐξ Ἀσσούρ ἐπηλυσεὶς ἐλθὼν ἔδεται καὶ
αῦθις ως ταῦ «Ἀσσούρ ὁ ἐκλαμπρὸς υἱός.» ὥστε κατά γε

ρῆ.

τοῦτον τὸν λόγον εἶη δὲν καὶ τῆς ἀλφαβητικῆς γραφῆς ἡ ἀρχὴ εἰς Ἀσσοὺρ ἐπανοιστέα καὶ, καθάπερ πολλοὶ ἄνδρες σοφοὶ εἰκάζουσιν, εἰς αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα, ἡ μᾶλλον εἰς ὅλλας χώρας ὑπεραλίους πάμπαν ἀγνώστους, ἐξ ὧν ἔθνος ναυτικὸν (οὐδὲν ὅλο ἀρχαιολογικῶς ὑπολείπεσθαι μοι δοκεῖ ἡ αὐτὸ τὸ τῶν **Φοίνικων**, οἱ δὴ καὶ ἐπὶ δις δισσῶν ὅμωνύμων νήσων, Τύρου καὶ Ἀράδου ἐγγύς τε τῆς εἰσόδου καὶ πρὸς τὰ μυχαίτερα τοῦ **Περσικοῦ** κόλπου κειμένων οἰκοῦντες, ἐναυτίλλοντο τὸ παλαιὸν, ἐνθεν ὑπερβάντες τῆς Συρίας φύκησαν τὰ παρὰ θάλασσαν, ἐπιθε Κ. Ριττερίου ίσ. τ. Γεωγρ. σ. 16 κ.φ.ξ.) δ Ὁάννης εἰς Βαβυλωνίους ὅλην τε παιδείαν καὶ τὴν γραφὴν ἐκόμισε. Καὶ αὐτὸς δὲ διούττας οὐκ ἀντικρὺς πρὸς ταῦτα ἀντιλέγει, εἰ καὶ μηδεμίαν σχέσιν δέχεται τῆς παρὰ Φοίνιξιν ἀλφαβητικῆς γραφῆς μηδὲ πρὸς οἶκν περ τὴν τῶν Αἴγυπτῶν ἴερο γλυφικὴν τῷ Σεῦφφαρθίῳ ἀμηγέπῃ ὁμοιογῶν, ἀποφαίνεται, ἥκιστα μὲν συμβολικὴν ἀλλ' ἀπλῶς φωνητικὴν, ἀρχῆθεν συλλαβικὴν οὖσαν (δρός μέν τοι τὰς πάλαι Περσικὰς σφηνοειδεῖς ἢ κωνοειδεῖς ἐπιγραφὰς ὑπὸ Σπεγελίου τοῦ σοφοῦ, σ. 433.), μηδὲ τὴν τῶν στοιχείων ὄνομασίαν, ὡς παρὰ Βαβυλωνίους γενομένην (Βαβυλώνιοι γὰρ τὸν ταῦρον οὐκ ἀλλὲ φάλλον ταυρὸν ἐκάλουν) ἀλλὰ Σημίτας φησὶν, Ἐβραίους ἢ Φοίνικας, τὰ ὄνόματα θέσθαι τῶν στοιχείων, εἰπερ ἀπλοῦκὸν βίον διηγούν, κτηνοτροφίαν τε καὶ ἀλιείαν μετερχόμενοι. τὴν γὰρ τῶν στοιχείων εὑρεσιν διαβρόθηκεν δ σοφὸς ἀνὴρ τῆς ὄνομασίας αὐτῶν χωρίζει. Εἰσως δὲ εἰς τὴν σφηνογραφίαν τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ἀλφαβητικῆς γραφῆς ἀναρτήσαι βούλεται· ἐπεὶ καὶ τοῦ παλαιτάτου φοινικικοῦ ἀλφαριθμοῦ, πρὸς δι πάντας συγγενῆ ἐστι τὰ ἀλφαριθμητα τῶν ἔθνῶν τῶν περὶ τὴν μεσόγειον θάλασσαν οἰκοῦντων, ἡ πρώτη καὶ κυρία βάσις οὐκ εἴκονική ἐστιν, ὡς ἐκ τῆς ιερογλυφικῆς προελθοῦσα κατὰ τὴν γνώμην τῶν πρώτην τε καὶ χθὲς σοφῶν (πλὴν τῶν παλαιτέρων ὅλλων τε καὶ τοῦ κλεινοῦ Εἰγχορνίου, δρά ίσ. τῶν γραμμ. Τ. Α. σ. 14. καὶ πρὸς ταῦτα

γραμμάτων στοιχεῖα καλούμενα, ὡς ἀν ἐπιτήδεια γενέσθαι
καὶ εὔχρηστα πρὸς τὴν τότ' ἐν γρήσε: οὖσαν ὅλην τὴν γρα-
φὴν, λίθους τε καὶ μέταλλα ἢ ἔσλα καὶ τὰ παραπλήσια.
(Ἐπιθετική τὴν καλλίστην διατριβὴν τοῦ σεφοῦ Βουτκίου ἐν τῷ
ΙΑῷ τόμ. τῆς DMG. σ. 75. κ.φ.ξ.) Καὶ ὁ σοφὸς Οὐενέριος ἐν
ἄλλῃ διατριβῇ ἀξιολογώτατη καὶ τῆς Ἰνδικῆς γραφῆς Δεβα-
νάσσαρι καλουμένης τὴν ἀρχὴν εἰς Σημίτας ὠςαύτως ἀνάγει
καὶ ὀνομάστι εἰς Βαθυλωνίους καὶ οὗτος, ἀφ' ὧν εἰκάζει εἰς Αρίους
ἐν Πενταποταμίδι: οὐδὲ οἰκοῦντας αὐτὴν κομισθῆναι, ἀμφοτέ-
ρων τῶν φύλων ναυτιλίαις μακραῖς πρὸς ἄλλήλους πάντως κε-
χρημένων, ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Ἀράζια ἥτοι τῆς πολυχρύσου
Ωφεὶρ τῆς περὶ τὰς προγούσας τοῦ Ἰνδοῦ παρὰ πᾶν τὸ μῆκος
τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου πο-
ταμοῦ. (Ἰνδ. σκιαγραφημ. σ. 127, κ.φ.ξ) Ωστε καὶ οὗτος ὁ
λόγος ὁ περὶ τῆς ἀλφαριθμητικῆς γραφῆς εἰς ἐνότητα τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους ἀνάγει. Πάντες δὲ οἱ μέχρι τοῦδε λεχθέντες λόγοι
καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ καλοὶ ἐκ τῆς καθ' ὅλην τε καὶ εἶδος τῶν
γλωσσῶν παραβολῆς πρὸς ἄλλήλας καὶ ἐκ τῆς παλαιογραφίας
προεληλύθασιν.—Πέμπτος δὲ λόγος ἐστὶν ὁ περὶ τῆς δμοιότη-
τος καὶ κατ' ἀρχὴν ταῦτατος τῶν παλαιτάτων παραδόσεων
παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν· καὶ γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις
τῶν ἔθνων ἡ μυθολογία καὶ αἱ κοσμογονίαι σχεδὸν ἀπάντων
οὐ τὴν τυχοῦσαν δμοιότητα πρὸς ἄλλήλας ὑποδηλοῦσιν· ἔτι
δὲ λατρείαι τινες, ἡ τῶν νεκρῶν (Οὐελκ. τ. Α. σ. 794. κ.φ.ξ.),
ἡ τῶν δένδρων (ὅρα τινὰ καὶ παρὰ τῷ Ούμβολδ. ἐν Β. τόμ. σ.
99 τοῦ κόσμου.) κοιναὶ πολλοῖς καὶ παντοῖοις ἔθνεσι φείνον-
ται· καὶ ἡ περὶ κατακλυσμοῦ δὲ παράδοσις παρὰ πᾶσιν δμοῖς
τοῖς ἀνατολικοῖς ἔθνεσι διεσέσωσται, παρὸ Εἵραζίοις, Βαθυλω-
νίοις, Σίναις καὶ λοιποῖς, καὶ ἡ περὶ τῶν τεσσάρων τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους αἰώνων τοῦ παρὸ Εἴλησι χρυσοῦ, ἀργυροῦ καὶ
λοιπῶν καὶ τῶν παρὸ ἄλλοις ἀντιστοίχων, καὶ ἡ περὶ τῶν δέκα
πρώτων πατριαρχῶν ὠςαύτως (Λάσσ. Ἰνδ. ἀρχ. τ. Α. σ. 529.

ρδ'.

πρᾶλ. Σπιεγελίου ἐνθ. ἀ. σ. 133.) ἀλλ' ὡς ἔπος εἰπεῖν, γραμμικὴ τοις χαράγματα εὐθύγραμμα προσφυῶς παρ' Ἑλλήσι καὶ ἄλλοι.)· ἔτι δὲ πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἢ τοῦ χρόνου διαίρεσις ἢ αὐτὴ ὑπάρχει. (Μνημονευτέον μέντοι ὅτι οἱ Αἰγαῖοις κατὰ πάντα ταῦτα, πλὴν εἰ τὴν κοσμογονίαν ἐξέλοις, πάντων λοιπῶν ἐθνῶν παραλλάσσοντές εἰσι.—Λεψ. χρον. σ. 23.) — Ἡν δὲ πρότερον καὶ ἄλλος λόγος εὑδακιμῶν περὶ τῆς κατ' ἀρχὴν ἐνότητος τῶν Ἰνδογερμανῶν, ὃν δὲ περιώνυμος Ἱάκωβος ὁ Γρίμυιος εἰς μέσον ἦνεγκεν· ἔλεγε δὲ ὡς ἄρα οἱ Αἰσωπεῖοι μῆθοι ἢ οἱ περὶ τὰ ζῷα ἀπόλογοι κτῆμα ἐκ παλαιτάτων αἰώνων παρὰ τοῖς Ἰνδογερμανοῖς ὑπῆρχον, καὶ ὅτι τοῦτο ἀναμφιλόγως μαρτυρεῖ ἡ ὅμοιότης τῶν παρὰ Γερμανοῖς, Ἑλλησί τε καὶ Ἰνδοῖς ιθαγενῶν μύθων, ἃν πρὸς ἄλλήλους ὅρῶμεν ὑπάρχουσαν. ἀλλ' οὗτος δὲ λόγος οὐκέτι ὅμοιως ἴσχύει, ἐξ ὅτου δὲ σοφὸς Οὐενέριος ἐν τινὶ παγκάλῃ διατριβῇ αὐτὸν ἀνεσκεύσεν, ἄλλας αἰτίας τῆς ὅμοιότητος ἐκείνων αἰτιώμενος εἰς πολλῷ μεταγενεστέρους αἰώνας ἵκνουμένας, τοῦτο μὲν αὐτὴν ἥδη τὴν μετανάστασιν τῶν Γερμανικῶν φύλων καὶ καθόλου εἰπεῖν, τὴν τῶν Γερμανῶν ἐπιμιξίαν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐπικράτειαν, τοῦτο δὲ καὶ ἀμεσον γνῶσιν αὐτῶν τῶν Αἰσωπείων μύθων διὰ τῶν εὔμούσων κληρικῶν. τὰς δὲ σπανιωτέρας οὕσας ὅμοιότητας τῶν παρὰ Γερμανοῖς μύθων πρὸς τοὺς Ἰνδικοὺς, ὅσαι οὐδὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἑλληνικοῖς ἥμεν ὑπαντῶσι, τὰς μὲν αὐτῶν εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς Ἄραβας κατὰ τὴν Ἰσπανίαν ἀποδίδωσι, τὰς δὲ ἀμέσως εἰς μεταφράσεις τοῦ Βιδπαγ, τὰς δὲ λοιπὰς εἰς τὰς σταυροφορίας. ἀλλὰ καὶ τὰς πρεσβείας Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ φιλομούσου Χαροπούν αλ Ρασίδ, δις ἀπέστειλαν πρὸς ἄλλήλους οὐ πάμπαν ἀναιτίους τῆς ὑποκειμένης ὅμοιότητος ἀποφαίνεται (α). καὶ ἄλλον δ' ἀνδρας Οὐενέριον

(α) Εἰρήσθω δέ μοι ὡς ἐν παρόδῳ καὶ τόδε, ὅτι δὲ σοφὸς Οὐενέριος ὡς τρόπον τινὰ ἀλλοτρίαν τῶν παρὰ Γερμανοῖς γνησίων μύθων ἐλέγχει τὴν σκῶψιν τῆς περὶ τὰ Θεῖα προσποιήσεως τῶν

ρε'.

δινόματις ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ καὶ μάλιστ' ἐπανορθῶν τὴν πρώτην ἀρχὴν τῶν παρ' Ἑλλησί τε καὶ Ἰνδοῖς παραλλήλων μύθων εἰς τοὺς Ἰνδοὺς ἀποδιδόντα, ἀπέδεξε κριτικὴ τέχνη ἐναργεστάτῃ χρώμενος πᾶν τούναντίον δτε οἵ Ἰνδοὶ ἐξ Ἑλλήνων αὐτοὺς παρέλαβον, διὰ τῶν Βαδζίστων. οἵ γὰρ Βαδζίσται

μοναχῶν, τὸν περ ἄλλοθέν ποθεν εἰκάζει προελθοῦσαν εἴτε ἐξ Ἰνδῶν, παρ' οἵς περισπασμοὶ καὶ παρακρή τοῦ θρησκευτικοῦ **Βίου** τὴν μέμψιν τῶν ιερέων ἐν ἔθει κατέστησαν, εἴτε ἐκ τῶν **Βυζαντίων** διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, τῶν δὲ εὔσεβῶν καὶ θρήσκων λαϊκῶν καὶ ιερέων κατὰ τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην καὶ κατ' ἔξοχὴν ἐπὶ τῶν πρώτων σταυροφοριῶν ὅλως ἀλλότριον ἀποφαίνεται τὸ κίβδηλον καὶ ἐπίκλοπον ἥθιος τὸ ἐν τοῖς μέθοις καταγέλωμενον. Ταῦτα μὲν οὖν δοκεῖ ἡμῖν πρὸς τὴν ιστορίαν ἀμηγέπη μαχόμενα· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις πολλοὶ εἰώθασι τοῖς ἐπὶ τῶν μέσων αἰώνων ἔθνεσι τοῖς ἑσπερίοις τιφλὴν ὑπακοὴν πρὸς τοὺς κοσμικοὺς καὶ ιερατικοὺς δεσπότας καὶ πτόησιν θρησκευτικὴν ἀποδιδόντας ἀκρατον. οὐκ ὅμοιας μέντοι οὐδὲ τοῦτο, ὡς μαρτυροῦσιν οἵτε πρὸς τοὺς μεσημερινοὺς τῆς Γαλλίας τόπους ἀκμάσαντες ἵπποτες καὶ αἰδοῖ (Troubadours) καὶ οἱ πρὸς τὰ βορειαὶ μέρη αὐτῆς εὑρεσιεπειρίες (Trouvères) δακεθύμως πάνυ τὴν ἐν Ρώμῃ ιεραρχικὴν αὐλὴν καὶ τὰς πονηρὰς ἔξεις τοῦ ιερατείου ἐν γένει ἐπιψέγοντες καὶ αὐτὸς δ Δάντης τοὺς Πάππας ἀνδρειότατα καταμαστίζων καὶ δ λαλίστατος Βοκκάκιος τὴν ψευδῆ ἀγιότητα ἀμαὶ καὶ ἀκολασίαν διὰ γέλωτος χλευάζων, διὸ ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῶν ιερῶν ὀνύχων τῶν πεκρανθέντων μοναχῶν δεξιώτατα σώζεται, καὶ αὐτὸς σχῆμα μοναχικὸν ἀναλαβών. ὑπῆρχον δέ τοις κακίαι καὶ φεκτικοὶ ἀνδρεῖς τῶν κακιῶν τῆς ιεροκρατείας παρόντες ἔθνεσιν ἑσπερίοις καὶ παρὰ Γερμανοῖς (διὰ τὴν πάλην τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν ἀρχιερατικὴν) πιθανώτατα καὶ ἐπὶ τῶν μέσων αἰώνων καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκρῆς τῶν σταυροφοριῶν καὶ πρότερον καὶ μετέρον αὐτῶν.

τὴν διάδοσιν τῆς ἑαυτῶν διδασκαλίας ἐπεζητοῦντες ἐπεκοινώνησαν καὶ τοῖς Ἑλλησι, Χαρίανα, τοῖς θασιλεύουσιν ἐν Πεταποταμίδι τῆς Ἰνδίκης μέχρι τῆς Γαζεράτης καὶ ῥητῶς τῷ Μαλίνδῳ ἦτος τῷ Μενάνδρῳ καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἄλλα τε παρέλαβον (ἀστρονομίας, μαθήσεις, Οὐεβ. Ἰνδ. γραμματολ. σ. 224 κ.φ.ξ., τὴν δραματοποίην) καὶ τοὺς Αἰσωπικοὺς μύθους, οἱ δισσῶς αὐτοῖς χρήσιμοι ἔδοξαν εἶναι ἐν τῷ Βίῳ καὶ ὡς ουνάδοντές πως τῇ περὶ μετεμψυχήσεως δόξῃ αὐτῶν, ἵνα πολλῷ μᾶλλον τῶν Βραχμάνων λόγον πρακτικὸν ἐποιοῦντο καὶ ὡς εἰς ἥθιοποιέαν χρησιμεύοντες, ἵνα μᾶλιστ' ἐκείνοις ἔμελε. ταῦτα δὲ λέγων σχολῆ γε τοιόνδε τι θούλεται ὁ αιφός ἀνὴρ ἴσχυρίσασθαι, τὴν πρώτην ἀρχὴν τῶν τοιούτων μύθων ἐξ Ἑλλήνων τοὺς Ἰνδοὺς παρειληφέναι, ὅπότε παρ' Ἰνδοῖς μύθων ἐγγιωρίων τεκμήρια ὑπάρχει, ἀλλ' διὰ τοιαύτης μυθιποίης ἔχνη ἐν παρομίαις ἥδη ἐλληνικαῖς εὑρισκόμενα πρὶν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ἔτι δὲ τὸ ἀπλοῦν, συνακόλοιπον καὶ φυσικὸν ἥθιος τῶν παρ' Ἑλλησι μύθων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ζῷων ἡ γνησία παρ' Ἑλλησιν ἥθιοποιέα πολλῷ μᾶλλον περὶ τῶν Ἰνδῶν μαρτυροῦσιν ὅτι τούς γε παραλλήλους ἐξ Ἑλλήνων παρέλαβον ἐπὶ τὸ φορτικώτερον καὶ σκαιότερον αὐτῶν ἐνίους μετασκευάσαντες ἢ οἱ Ἑλληνες παρὰ τῶν Ἰνδῶν. οὔκουν εἰς τοὺς Ἑλληνας αὐτὴν τὴν εὑρεσιν τῶν Αἰσωπείων μύθων ἀνατίθησιν· οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ οἱ Ἑλληνες αὐτὴν ἰδιοποιοῦντο. ὑπολείπονται τοίνυν τῆς τιμῆς ταύτης ἀντιποιούμενοι οἱ Σημίται καὶ οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ ἔχνη αὐτῶν παρὰ τοῖς Σημίταις ἦτοι παρὰ τῇ παλαιᾷ Γραφῇ ἵκανεις μέσον φέρει. ἀλλ' οὐδὲν ἦτσον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι αὖ ἔχουσι τὴν αἰτίαν τῆς εὑρέσεως μύθων Αἰσωπείων. Τελευτῶν δὲ ὁ αιφός ἀνὴρ ἀποφαίνεται ὅτι παρ' ἑκάστοις ἔθνεσιν ἴδιᾳ ἔσκεν ἡ ἀρχὴ τῶν τοιούτων μύθων γεγονέναι, ὡς αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος τῇ αἰσθήσει καὶ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει ὑποκειμένης («περὶ τῆς σχέσεως τῶν παρ' Ἰνδοῖς ἀπολόγων πρὸς τοὺς ἐλληνικούς.» σ. 4—50).

Όμολογητέον μέντοι: ὅτι καὶ τοιαύτης ἀποβάσης τῆς ζητήσεως, ὃ τῶν ζώων ἀπόλογος συνάρτεισαν ἐκπαλαι καὶ συγγένειαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἄλληλους ἵκανως ὑπερφαίνει, καθ' ὃσον καὶ ἔνιοι τῶν μύθων εἰς παμπαλαιίας μεταφορὰς καὶ μυθολογικὰ σύμβολα καὶ δόγματα τὴν ἀρχὴν ἐμφανῶς ἀναβιβάζουσιν. (πρᾶλ σ. 5—6 καὶ τὸ σχόλιον (*)) τῆς 37 σ. τῆς διετριβῆς πρὸς τὸ μυθολογικὸν σύστημα τοῦ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντος Μέλκνος.).

Λόγοι δὲ περὶ τῆς ὕστερον ἐπιμεξίας τῶν παλαιγενῶν ἐθνῶν πρὸς ἄλληλα τοιοῦτοί τινές εἰσιν· ἡ τῶν Τζεώς (ποιμένων θασιλέων) ἀπὸ τῆς Αἴγυπτου ἀπέλασις καὶ διασπορά· ἡ ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν· αἱ τοῦ Σεσώστρεως ἐπιστρατεῖαι· οἱ ἐσχάτως τῶν Ἰρανίων γωρισθέντες Ἄριοι οἱ τὴν Ἰνδικὴν κατὰ συικρὸν ἐπιλαβόντες· αἱ τῆς Σεμιράμιδος καὶ τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐπιστρατεῖαι· αἱ τῶν Φοινίκων καὶ Ἐβραίων ναυτιλίαι εἰς τὴν χώραν τοῦ χρυσοῦ Ὀφείρ κατὰ τὰς προοχοὰς τοῦ Ἰνδοῦ κειμένην (ὅςπερ νῦν καὶ ὁ μέγας Γεωγράφος Ριττέριος ἐν τινὶ παγκάλῳ πονήματι δέχεται, εἰ καὶ πρότερον ὑπενδιαίζων ἐφάνη.). ἀπὸ γὰρ ταύτης τῆς χώρας τοῦ Ὀφείρ (Αβ-Χίρα κατὰ τὸν Λάσσενα) δισσῶς ἡ ἐπιμεξία πρὸς τὰς χώρας τὰς δυσμικὰς ἐγίγνετο, ἐνθεν μὲν παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον πρὸς τὰ θασίλεια τῆς Μεσοποταμίας, ὡςπερ προείρηται, ἐνθεν δὲ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς (νῦν Ἀραβικῆς) θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου πρὸς Ἀραβίας, Αιθίοπας, Αἰγυπτίους, Φοίνικας τε καὶ Ἐβραίους. καὶ γὰρ οὐδὲ αὔτοὶ οἱ Ἰνδοὶ ὅπειροι θαλάσσης ἐοικασι γεγονέναι κατ' αὐτὰς τὰς μαρτυρίας τοῦ Ριγζεδα, ἐνθα διπὸς τὸ δινομα Σαμαδρα θαλάσσης ἐξ ἀπαντος μνεία γίγνεται καὶ ναυτιλίας καὶ σωτηρίας ἀπὸ ναυαγίων τε καὶ ἄλλων κινδύνων θαλασσίων. πάντα γάρ ταῦτα ὡς ἀπλᾶς ἄλληγορίας ἐθέλειν ἐρμηνεύειν καὶ τὸ δινομα Σαμαδρα ὡς μόνον τὸν οὐράνιον ὡκεανὸν σημαῖνον, οὐκ ἐπαινεῖ ὁ σοφὸς Οὐεβέριος. — καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐπιμεξίας πέρι τῶν πάλαι ἐθνῶν πρὸς ἄλ-

ρη'.

ληλ' εύρήσεις ἄλλοθι πολλαχόθι καὶ παρὰ Δεψίῳ (ἐν τῇ χρονολ.
τ. Αἰγ. σ. 14—20 κ.φ.ξ.) Πριττερίῳ, Ήρενι, Λαυρεντίῳ καὶ
ἄλλοις πολλοῖς. παράβελε δὲ καὶ τὸν ἡμέτερον λόγον (πρὸς τὴν
ἔλλ. νεολ.), ἐνῷ καὶ παραδείγματα πολλαχόθεν συνηγμένα φέ-
ρεται, ταῦτά τοι διαφέροντα διαφάνειαν τιμων προϊόντων παρ'
ἔθνεστι διαφόροις ἀλλήλων τὸ γένος μαρτυροῦνται.

*Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοσαῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐκ συγγραμ-
μάτων ἐλλογιμωτάτων τὸ κῦρος ἔχονται, ὃν πολλὰ συντομίκες
χάριν σιγῇ παρήλθομεν. ἐπανιτέον δὲ νῦν εἰς τὸν περὶ τῶν τεπ-
σάρων στοιχείων λόγον τοῦ περιπέστου Λεψίου, θεοὺς γερίεντως
ἡμᾶς αὖθις ἀναβιβάσαι εἰς τὴν ἀρχῆν συγγένειαν τῶν ἐθνῶν
πρὸς ἄλληλα.*

"Εστι δὲ τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ὁ λόγος συντετμημένος
τε ἅμα καὶ ἄλλοθέν ποθεν ἥμεν ἐπηγεζημένος τοιόςδε.
Οὐδωρ, πῦρ, γῆ καὶ ἀὴρ, τὰ τέσσαρα πολυθρύλητα σοι-
χεῖα, ἀπερ ἐπὶ τῶν παλαιτάτων παρ' "Ελλησι φιλοσο-
φημάτων καὶ μέχρι τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος
οὐ τὸ τυχόν κῦρος ἔσχεν, εὑρίσκομεν αὖθις καὶ πλει-
σταχοῦ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων. Ζωγραφεῖται δὲ
ώς ίδια χορεία θεῶν δκτώ τὸν ἀριθμὸν κατὰ ζεύγη ἀρ-
σενος καὶ θήλεος· ἐκάστῳ γάρ τῶν τεσσάρων θεῶν ὁ-
μώνυμος θεὰ ἔπειται. παρίστανται δὲ οἱ δκτὼ θεοὶ ὅτε
μὲν ἐπὶ θρόνου καθήμενοι, ὅτε δὲ ὁδεύοντες· κεφαλὴν
δὲ φέρουσιν ἢ ἀνθρωπικὴν ἢ βατράχου μὲν οἱ ἀρσενες
θεοὶ, αἱ δὲ θήλειαι θεαὶ ὅφεως· βάτραχος γάρ καὶ ὅφις
σύμβολα αὐτοφυοῦνται ζωῆκῆς γενέσεως ἦν (α). τῷ μὲν

(α) Οἱ θραπόλλων τὸν μὲν βάτραχον οὔτως ἔρμηνει (ἰε-
ρογλυφικῶν βιβλ. Α. κε'). «Ἄπλαστον δὲ ἀνθρωπον γράφοντες
βάτραχον ζωγραφοῦσιν, ἐπειδὴ ἡ τούτου γένεσις ἐκ τῆς τοῦ

οὗν ζεύγει τῶν θεῶν, οἱ τὸ μέδωρ παριστᾶσι, Νοὺν (α) σόνομα τῷ ἀρσενὶ ἀπεδίδοσσι, τῇ δὲ θηλείᾳ Νοὺντ (τὸ γὰρ τὸ δηλωτικόν ἐστι τοῦ γένους τοῦ θηλυκοῦ). τῷ δὲ ζεύγει τοῦ πρωτογόνυυ πυρὸς Χεῖχ μὲν τῷ ἀρσενὶ, Χεῖχτ δὲ τῇ θηλείᾳ· τῷ δὲ ζεύγει τῆς γῆς Κὲκ μὲν τῷ ἀρσενὶ, **Κεκτ** δὲ τῷ θηλεῖ, ἀντιστοιχοῦν τῷ Κοπτικῷ Κακε, ὅπερ **δηλοῖ** ζόφον, σκότον. τῷ δὲ τοῦ ἀέρος Νὶ τῷ ἀρσενικῷ **καὶ** Νὶτ τῷ θηλυκῷ.

Τούτων δὴ τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν τεσσάρων στοιχείων προεδρεύουσιν, ἐπὶ τινῶν στοίχων θεοί τινες ὡς ἡγεμόνες αὐτῶν· οὕτω φέρ' εἰπεῖν ἐν τῷ πρώτῳ στοίχῳ (τῶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Λεψίου ἐν ταύτῃ τῇ παγκάλῃ διατριβῇ ἔρμηνευομένων) ὁ Θεὸς τοῦ ἥλιου 'Ρᾶ καλούμε-

ποταμοῦ Ἰλύος ἀποτελεῖται. Οὗτον καὶ ἕσθ' ὅτε δρᾶται τῷ μὲν ἐτέρῳ μέρει αὐτοῦ, θατράχῳ, τῷ δὲ λοιπῷ, γεώδει τινι ἐμφερής, ὡς καὶ ἐκλείποντι τῷ ποταμῷ, συνεκλείπειν.» τὸν δὲ σφιν οὔτως «κόσμον βουλόμενοι γράψαι, σφιν ζωγραφοῦσι τὴν ἐκυτοῦ ἐσθίοντα οὐράν, ἐστιγμένον φολίσι ποικίλαις· διὰ μὲν τῶν φολίδων αἰνιττόμενοι τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀστέρας· θαρύτατον δὲ τὸ ζῶον, καθάπερ καὶ ἡ γῆ, λειότατον δὲ, ὥσπερ μέδωρ· καθ' ἕκαστον δὲ ἐνικυτὸν τὸ γῆρας ἀφεῖς, ἀποδύεται. καθ' ὃ καὶ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐνιαύσιος χρόνος ἐναλλαγὴν ποιούμενος, νεάζει· τὸ δὲ ὡς τροφῆ χρῆσθαι τῷ ἐκυτοῦ σώματι σημαίνει τὸ πάντα ὅσα ἐκ τῆς θείας προνοίας ἐν τῷ κόσμῳ γεννᾶται, ταῦτα πάλιν καὶ τὴν μείωσιν εἰς αὗτὰ λαμβάνειν.» (αὐτ. Α, 6').

(α) Ἐπιμαρτυρεῖται δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν Κοπτῶν τῶν ἀπογόνων τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες Νοὺν λέγοντες τὴν ἄβυσσον σημαίνουσι. καὶ ὁ Ὀραπόλλων λέγει ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Νεῖλον Νοὺν ἐκάλουν. (αὐτ. 6λ. Α, κα').

φι'.

νος, τὸν δίσκον καὶ τὸν Οὐραῖον (α) ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
ἔχων, ὡς βρέφος νεογιλὸν τὸν δάκτυλον πρὸς τὸ στόμα
φέρων, ἐπὶ λωτῷ καθήμενος ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς
πρὸ τοῦ Θεοῦ ἐγγεγλυμένης κέχληται «Πᾶ τῆς
Ἐδροῦ», «ὁ Ἡλιος—Ὄρος ἀμφοτέρων τῶν σφαιρῶν»
(ἀνατολῶν τε καὶ δυσμῶν) — «Λάμπει ἐπὶ τοῦ ἀνθους
λωτοῦ.» ἔστι τοίνυν ὁ ἀρτιγέννητος ἥλιος, δις ἐπὶ λωτῷ
ἐκ τοῦ ὅδατος ἀνίσχει. Ἐν τούτῳ ἀρα τῷ μνημείῳ ἔνθα
ὁ ἥλιος «ὡς ἡγεμών τῶν στοιχείων» προϊστασται, ὡς-
περ αἱ τοῦ Ἐρμοῦ βίβλοι ἔλεγον, οὐ μόνον τὴν καθ'
ἡμέραν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου ὑπεμφαίνει, ἀλλὰ καὶ τὴν
πρώτην γένεσιν αὐτοῦ ἐκ τῶν πρωτογενῶν ὕδάτων.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡγεμονείαν σημαίνει καὶ ὅταν ἀλλα-
χοῦ τὸν Ἀμοῦν—Πᾶ τῶν στοιχείων προϊστάμενον ὄ-
ρωμεν. Οὐκ ἐπίστης δ' ἀξιον λόγου δέον ἡμῖν φανῆναι
ὅτι (ἐν στοίχῳ 16') καὶ ὁ θεὸς Θώθ (ὁ Ἐρμῆς) δις τοῦ
χοροῦ τῶν θεῶν τῶν τεσσάρων στοιχείων ἡγούμενος,
ἔνθα μὲν τῇ Χαθωρ—Ἀφροδίτῃ ἐπὶ θρόνου καθημένη
προσέρχεται, ἔνθα δὲ τῇ Ἰσιδῃ ωςαύτως καθημένη· εἰ
καὶ ὁ θεὸς οὗτος οὐκ ἀλλότριος τῶν στοιχείων—θεῶν

(α) αὐτ Α, α'. Αἰῶνα δὲ οἱ Αἰγύπτιοι γράψαι βουλόμενοι
«ὅφιν ζωγραφοῦσιν, ἔχοντα τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὸ λοιπὸν σῶμα
κρυπτομένην, διν καλοῦσιν Αἰγύπτιοι Οὐραῖον, δις ἐστιν ἐλληνι-
στὶ βασιλίσκον, ὃν περ χρυσοῦν ποιοῦντες, θεοῖς περιτιθέασιν
αἰῶνα δὲ λέγουσιν Αἰγύπτιοι διὰ τοῦδε τοῦ ζώου δηλοῦσθαι,
ἐπειδὴ τριῶν γενῶν ὄφεων καθεστώτων, τὰ μὲν λοιπὰ θυητὰ
ὑπάρχει, τοῦτο δὲ μόνον ἀθάνατον, δις καὶ προσφυσησαν ἐτέρῳ
παντὶ ζῷῳ, δίχα καὶ τοῦ δακεῖν, ἀναιρεῖ. οὕτων ἐπειδὴ δοκεῖ
ζωῆς καὶ θανάτου κυριεύειν, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
τῶν θεῶν ἐπιτιθέασιν.»

ρια'.

ἔσικεν εἶναι, ἐξωτερικῶς πως μετ' αὐτῶν συναπτόμενος,
ώς ἐκ τῶν ἐφεξῆς δῆλον γενήσεται.

Καὶ γὰρ Θὼθ—Ἐρμῆς, ως πάντες που ἴσμεν, ἦν
Οεδές πολιοῦχος Ἐρμουπόλεως τῆς μεγάλης ἐν τῇ με-
σαίᾳ Αἰγύπτῳ κειμένης· αὕτη δὲ ἡ πόλις ἐν τοῖς Κο-
πτικοῖς συγγράμμασι καὶ λεξιλόγοις καλεῖται συχνά
χις Σμοὺν, τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ σημαῖνον. Ἀλλὰ κατ'
ἄλλην ἵερογλυφικὴν γραφὴν ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα σε-
σεννού καὶ Θὼθ κύριος τῶν Σεσεννού· καὶ τοῦτο δὲ τὸ
σεσεννού οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὀκτώ, δι' οὗ ἀριθμοῦ
ἐκαλεῖτο ὅπο τοῦ δήμου ἡ ἵερα τοῦ Θὼθ πόλις, «ἡ
πόλις τῶν ὀκτώ». ἀδηλον μέντοι ὅπως τὸ σεσεννού
Κοπτιστὶ Σμοὺν ἐγένετο. Τὸ δ' ὄνομα τῆς Ἐρμουπόλεως
Σμοὺν ἐσυνδύασαν καὶ μετὰ τοῦ φοινικικοῦ Ἐσμουνος (α),
ὅπερ τὸν σγόδοον τῶν Καβείρων σημαίνει· τοῦτον δ' αὖ
τὸν Ἐσμουνον τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ Ἐρμῆ—Θὼθ ὑπέλα-
βον, ώστε ἡ Ἐρμούπολις καλοῖτο ἀν ἡ πόλις τοῦ Ὁγ-
δόου. Ἀλλ' ὁ σοφὸς Λέψιος οὔτως ἐπιεπερχῆ συνδυα-
σμὸν οὐ πάνυ προσίεται δι' ἀλλοις τε λόγους καὶ μά-
λιστα τὸν ἐφεξῆς. Ἐσμουνος γὰρ οὐχ ὁ Ἐρμῆς ἀλλ' ὁ
Ἀσκληπιὸς ῥητῶς ἀποκαλεῖται, Ἀσκληπιὸς δὲ ἵερογλυ-

(α) Δαψασκ. ἐν βίῳ Ισιδώρ. παρὰ Φωτ. βιβλ. 242. « ὁ ἐν
Βηρυτῷ Ἀσκληπιὸς οὐκ ἔστιν Ἑλλην, οὐδὲ Αἰγύπτιος, ἀλλά
τις ἐπιχώριος φοίνιξ. Σαδίκω γὰρ ἐγένοντο παῖδες, οὓς Διοσ-
κούρους ἐρμηνεύουσι καὶ Καβείρους· ὅγδοος δὲ ἐγέ-
νετο ἐπὶ τούτοις δὲ Ἐσμουνος θν Ἀσκληπιὸν ἐρμηνεύου-
σιν — Ἐσμουνον ὅπο Φοινίκων ὠνομασμένον ἐπὶ τῇ θέρ-
μῃ τῆς ζωῆς· οἱ δὲ τὸν Ἐσμουνον ὅγδοον ἀξιοῦ-
σιν ἐρμηνεύειν. »

ριθ'.

φηκῶς Ἰμῆστεπ, Ἰμούθης, ὁ παῖς τοῦ Φθᾶ καλεῖται μὲν συχνάκις ἄμα τῷ Ἐρμῇ, οὐδέποτε μέντοι αὐτῷ εἰς ἐν συνέρχεται· οὐδὲ τὰ μνημεῖα κῦρός τι ἔκείνῳ τῷ συνδυασμῷ παρέχει.

Ἄλλον μνήμης ἐστὶν ὅτι τοῖς ὀκτὼ στοιχείοις—
Θεοῖς κοινὸν ἐπίσης ὄνομα ἦν τὸ Σεσεννού· καὶ που ἐν
Καρνάκ (Αἰγυπτιακῶν μνημ. Δ, 30, 6'.) ὁ Ἀμούν—
Πᾶς καλεῖται «πατὴρ τῶν πατέρων τῶν Σεσεννού» ήτοι
πάππος (πρόγονος) τῶν στοιχείων, ὅπερ φανερὸν ὅτι ὑπαινίσσεται τὸν Ἡλιον ἡγεμονεύοντα τῶν στοιχείων,
ώς πρότερόν τε ἐλέχθη καὶ Ἱάμβλιχός ἐτιν ὁ μαρτυρῶν.

Ἐπεὶ οὖν τὸ Σεσενού παλαιὰ ἱερογλυφικὴ δήλωσίς
ἐστι τοῦ ἀριθμοῦ ὀκτὼ, φανερὸν ἄρα ὅτι τὰ στοιχεῖα
τὸ ὄνομα τῶν ὀκτὼ θεῶν μάλιστα ἔφερον.

Εἰκότως οὖν ἀν τις τὸ πρῶτον ταῦτα σκεψάμενος,
πορισθείη ὅτι ὁ ἕδιος οὗτος τῶν ὀκτὼ στοιχείων κύκλος
οὐδέν ἄλλο σημαίνει ἢ τοὺς ὀκτὼ παλαιτάτους καὶ πολυθρυλλήτους θεοὺς, ὃν Ἡρόδοτος μνημονεύει· καὶ δὴ
καὶ ἱερογλυφικῶς ἐπικυρωθείη ἀν ὅτι οἱ ὀκτὼ τῶν στοιχείων θεοὶ παρὰ τοῖς Ὁρφικοῖς καὶ τῷ Εὐάνδρῳ καὶ τὰ
τέσσαρα τῶν θεῶν ζεύγη παρὰ τῷ Ἐρμῇ καὶ Σενέκᾳ
ώς καὶ πᾶσα ἡ πραγματεία τῶν Ἑλλήνων φυσιολόγων
περὶ τῆς τετρακτύος τῶν στοιχείων ἐκ τῆς πάλαι Αἰγυπτιακῆς θεολογίας παρελήφθησαν. Καὶ ἐγένοντο πρότερόν ποτ' ἀνδρες σοφοί, οἵ καὶ πολλαχῶς ἐπεχείρησαν
ταῦτα ώς ἀληθῆ ἐπικυρῶσαι· ἐν δ' ἐσχάτῳ χρόνῳ καὶ ὁ πολυμαθὴς Ῥοΐθιος (α) καὶ Γλαδίσχιος (δ παραδοξολό-

(α) Αἰγυπτιακῆς δογματολογίας, σκηνισταν σ. 64. 166.
199.

γός (α)) εἰ καὶ ὁ ὥρισμένος κύκλος τῶν ὀκτώ στοιχείων — θεῶν ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων καὶ τὸ ἱερο-
γλυφικὸν αὐτῶν ὄνομα, ἐν ᾧ γε αὐτὸς ὁ ὀκτώ ἀριθ-
μὸς ἐκδηλοῦται ἔτι ἀγνωστα αὐτοῖς ὑπῆρχον.

Άλλος οὐ μόνον ἔχοις τις ἀν ἀποδεῖξαι (ῶς περὶ δὲ Βα-
θύνους οὗτος ἀνὴρ ἐν ἀλλῃ διατριβῇ ἐποίησεν) ὅτι τὰ
μνημεῖα, τοῖς ἐπὶ παπύρων χρονικοῖς καὶ τοῖς τῷ Μά-
νεθῷ παραδεδομένοις συνάδοντα, ὀκτὼ πάντη ἀλλούς
θεοὺς ὡς πρώτας δυναστείας τῶν θεῶν — βασιλέων
ἢ μὲν παραδίδωσιν, οὐδὲν κοινὸν τὸ πάραπαν τοῖς Στοι-
χείοις — θεοῖς ἔχοντας, οἱ δὴ καὶ οὐδαμῶς ὡς θεοί —
δεσπόται ἐκληφθῆναι ἦδύναντο, ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστερον
ταῦτα σκοποῦντι δηλόν που γένοιτ' ἀν ἕκανῶς ὅτι δὲ ὁ ὁ-
λοσχερῆς ἀριθμὸς ὀκτὼ ἦτοι τεσσάρων διδύμων στοι-
χείων καὶ ὡς ἔοικεν ἡ παρ' "Ελλησι τετρακτύς αὐτῶν
καθόλου, ἀρχῆθεν μὲν ἀλλοτρίᾳ ὑπῆρχε τῆς τε μυθο-
λογίας καὶ φυσιολογίας τῶν Αἰγυπτίων, ὑστέρῳ δὲ
χρόνῳ οἱ Αἰγύπτιοι παρὰ τῶν Ελλήνων αὐτὴν παρα-
λαβόντες, τοῖς πάλαι Αἰγυπτιακοῖς μύθοις συνέπλεξαν:
πᾶσαι δὲ αἱ γραφαὶ τῶν ὀκτὼ στοιχείων ὡς θεῶν οὐκ

(α) Ἐν τινι διατριβῇ «Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ πάλαι Αἰγύπτιοι»
ἐν τοῖς Νοάκου χρονικοῖς τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας. ἔτος 6'.
1847 σ. 710 κ.φ.ξ. — Ο συγγραφεὺς διὰ μακρῶν λόγων ἀνα-
βάλλεται ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ τῶν Αἰγυπτίων δογματολογία ὅλη
τε καὶ κατὰ μέρη ἐλάχιστα ἐν τοῖς Ἐμπεδοκλέους αὐθίς εὑρί-
σκεται, κατὰ τὰναντία πρὸς τὰ τοῦ Πυθαγόρου, ἀπερ τῆς τῶν
Σινῶν περὶ κόσμου θεωρίας τρόπον τινὰ ἀπαυγάσματα ἢ ἀπη-
χμάτα ὄντα, οὐδὲν κοινὸν τὸ πάραπαν πρὸς τὰ τῶν Αἰγύ-
πτίων ἔχει. καί τοι περὶ Πυθαγόρου μέν, φησιν ὁ σοφὸς Λέ-
γ'.

ριδ'.

ἐπέκεινα Πτολεμαίων τῶν πρώτων τῷ χρόνῳ προσανα-
βαίνουσιν. Ἐπ' οὐδενὸς γὰρ τῶν μνημείων τῶν πάλαι
Φαραώνων μέχρι τοῦ νῦν ὅμοιόν τι τούτοις εὑρῆται· εἰ
δέ τισιν ὄνόμασιν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν πάλαι μνη-
μείων ἐντυγχάνομεν, χωρὶς ἔκαστα ἢ ἄλλως πως ἄλλή-
λοις συνηρμοσμένα ὑπάρχει, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν στοι-
χείων — Θεῶν ἔννοιαν, ὡςπερ παρὰ τοῖς "Ἐλλησι καὶ
ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν γραφῶν, αἵτινες μάλα κεχαρισμέ-
ναι τοῖς τότε κατέστησαν, ὡς ὁ πόλὺς ἀριθμὸς τῶν
συλλεχθέντων παραδειγμάτων ἰκανῶς που ἐμφαίνει. Καὶ
εὐλόγως δ' ἂν τις ἔχοι εἰπεῖν ὅτι καὶ τὸ ὄνομα Σεσεννού
(ἢ Σμουννού) θεῶν ἀρχαῖον ὄνομα ἦν, ὥσπερ ὕστερον τοῖς
στοιχείοις προσηρμόσθη.

Πάντες δέ που ἴσασιν ὅτι τῶν στοιχείων τὴν τετρα-
κτὺν ὁ Ἀριστοτέλης πολλαχοῦ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ σαφῶς
ἀπονέμει, λέγων· « Ἐμπεδοκλῆς — τὰ ὡς ἐν Ὂλης εἴ-
δει λεγόμενα στοιχεῖα πρῶτος εἶπεν. » Καὶ αὐτὸς ὁ
Ἐμπεδοκλῆς πολλαχοῦ καὶ κατὰ τάξιν ἀδιάφορον αὐ-
τὰ ἐκτίθησι, ριζώματα ἀποκαλῶν.

Τέσσαρα τῶν πάντων ριζώματα πρῶτον ἀκουε-

Πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ, ἵδ' αἱθέρος ἀπλετον ὕψος.

Ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ λέγει πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης· οἱ
μὲν πῦρ καὶ γῆ, οἱ δὲ ταῦτά τε καὶ ἀέρα τρίτον, οἱ δὲ
καὶ ὕδωρ τούτων τέταρτον, ὡςπερ Ἐμπεδοκλῆς. »

ψίος, ἰκανῶς ἡμῖν παραδέδοται ὡς συχνόν τε χρόνον ἐν Αἰγύ-
πτῳ διέτριψε καὶ παρ' Ὀννούφει τῷ ἐξ Ἡλιούπόλεως ἱεροφάντῃ
ἔμαθήτευσε, περὶ δὲ Ἐμπεδοκλέους οὐδεὶς λόγος κατέχει ὡς
εἰς οἰχνδή τινα κοινωνίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἐλθόντος.